

Nr 115.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av radiolicensavgiften jämte i ämnet väckt motion.

(4:e avd.)

I propositionen nr 75 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 16 februari 1951, berett riksdagen tillfälle att avgiva yttrande i anledning av ett av föredragande departementschefen tillstyrkt förslag om höjning av radiolicensavgiften.

Genom beslut den 21 april 1950 uppdrog Kungl. Maj:t åt telegrafstyrelsen och Aktiebolaget Radiotjänst att gemensamt utreda frågan om rundradio-rörelsens ekonomi samt att till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag, som därav kunde föranledas.

I en gemensam skrivelse den 19 januari 1950 ha *telegrafstyrelsen* och *Aktiebolaget Radiotjänst* framlagt resultat av den anbefallda utredningen.

Den svenska rundradio-rörelsen har, framhålles i skrivelsen, under de gångna åren lämnat betydande överskott. Dessa överskott ha för tiden 1925—1949/50 uppgått till inalles 85,6 miljoner kronor brutto och efter frånräknande av 2,2 miljoner kronor, motsvarande ränta på i rörelsen investerade kapitalmedel, givit en nettovinst av i runt tal 83,4 miljoner kronor. Denna vinst har icke — i motsats till vad som tillämpas exempelvis i Danmark — fonderats utan har inlevererats till staten såsom en del av telegrafverkets överskottsmedel.

De årliga överskotten ha emellertid snabbt sjunkit de senaste åren och för budgetåret 1950/51 beräknades enligt telegrafstyrelsens skrivelse till Kungl. Maj:t den 27 juni 1950 med yttrande angående medelstildelning till programverksamheten för 1950/51, att inkomsterna detta år skulle komma att överstiga utgifterna med endast 75 000 kronor. Därvid hade emellertid icke medräknats de ökade utgifter, som Radiotjänst redan då kunde förutse på grund av bl. a. ett upphörande den 1 januari 1951 av det allmänna lönestoppet men som det då icke var möjligt att precisera. Sedan numera ett tilläggsanslag om 300 000 kronor befunnits erforderligt för programverksamheten under 1950/51, varom Radiotjänst den 12 december 1950 gjort särskild framställning till Kungl. Maj:t, och hänsyn tagits till motsvarande kostnadsökningar för telegrafverkets del under första halvåret 1951, beräknas rundradio-rörelsens ekonomiska resultat för innevarande budgetår bliva följande.

<i>Licensinkomster</i>		21 580 000
<i>Utgifter.</i>		
Programproduktion (Radiotjänsts medelstilldelning)....	11 650 000	
Programdistribution och licensinkassering (telegrafverket)		
rundradionätets drift.....	6 850 000	
licensinkassering.....	1 620 000	
Kapitalkostnader (telegrafverket)		
avskrivning av anläggningskapitalet.....	1 310 000	
ränta på d:o.....	290 000	21 720 000
		<hr/>
	Underskott kronor	140 000

I skrivelsen ha telegrafstyrelsen och Aktiebolaget Radiotjänst hemställt, bl. a., att Kungl. Maj:t måtte underställa riksdagen förslag om höjning av radiolicensavgiften till 15 kronor fr. o. m. budgetåret 1951/52 samt föreslå riksdagen att under vederbörliga huvudtitlar anvisa anslag för kostnaderna för fria radiolicenser (blindlicenser), skolradiosändningar, radiomottagare för skolor, väderleksrapporternas sammanställande samt kortvågssändningar till utlandet.

Beträffande skrivelsens innehåll i övrigt torde få hänvisas till propositionen (s. 2—12).

Departementschefen har anfört följande.

»Såsom framgår av den lämnade redogörelsen har den tidpunkt nu inträtt, då radiolicensmedlen icke längre förslå att täcka rundradiorörelsens utgifter. Detta bör ses mot bakgrunden av det förhållandet att radiolicensavgiftens storlek varit oförändrad ända sedan år 1926, medan rundradions utgifter undergått en kraftig successiv stegring såsom följd icke blott av ökade anspråk på radioprogrammets kvalitet och kvantitet utan även av förändringarna i den allmänna kostnadsnivån. Härtill kommer att licensökningen numera visar en avtagande tendens. En höjning av licensavgiften bör därför ske.

Enligt den av telegrafstyrelsen och Radiotjänst framlagda utredningen om rundradiorörelsens ekonomi under femårsperioden 1951/52—1955/56 ha rundradiorörelsens utgifter för denna period — inklusive kostnader för fria licenser, skolradio etc. — beräknats till sammanlagt ca 167 miljoner kronor.

Vid denna beräkning ha gjorts bl. a. följande antaganden.

Det har antagits att 1951/52 års kostnadsnivå kommer att med 10 % överstiga den för 1950/51 beräknade samt att kostnadsnivån fr. o. m. 1952/53 kommer att stiga med 3 % per år. Enligt av statsmakterna år 1947 godkända riktlinjer för rundradiorörelsen skulle programtiden successivt ökas från ca 4 800 timmar 1950/51 till 5 900 timmar 1955/56. Av olika skäl ha telegrafstyrelsen och Radiotjänst nu funnit, att målet för programutvecklingen snarare bör ligga under än över 5 400 timmar per år. Förenämnda kostnadssumma är beräknad med utgångspunkt från att programtidens ökning begränsas till 5 400 timmar. Flerprogramssändning beräknas icke bli aktuell under perioden. Vissa kvalitativa förbättringar i radioprogrammet förutsätts skola ske. Den

tekniska distributionsapparaten anses kräva avsevärda kapitalinvesteringar. Bland de viktigare anläggningsobjekten äro nya rundradiostationer i Göteborg, Östersund och Stockholm, ny kortvågsstation i Hörby, fortsatt utbyggnad av trådradionätet samt påbörjande av Motalastationens modernisering. Vidare har förutsatts att det planerade radiohuset i Göteborg skulle färdigställas och det beslutade radiohuset i Stockholm till huvudsaklig del uppföras inom den aktuella femårsperioden.

Med den av telegrafstyrelsen och Radiotjänst nu föreslagna höjningen till 15 kronor beräknas radiolicensavgiften under perioden 1951/52—1955/56 ge en inkomstsumma av sammanlagt omkring 166 miljoner kronor. Licensmedlen skulle alltså därvid komma att så när som på någon miljon kronor täcka den förut angivna utgiftssumman för ifrågavarande period. Differensen torde ligga helt inom felmarginalen för beräkningarna.

Telegrafstyrelsen och Radiotjänst ha emellertid i överensstämmelse med 1947 års riksdags principuttalande i ämnet samtidigt också föreslagit, att utgifterna för fria radiolicenser (blindlicenser), skolradiosändningar, radiomottagare för skolor, väderleksrapporternas sammanställande samt kortvågssändningarna till utlandet i fortsättningen — i varje fall fr. o. m. budgetåret 1952/53 — skulle bestridas från anslag på riksstaten och alltså icke, såsom f. n. är fallet, av licensmedel. För den aktuella femårsperioden ha dessa utgifter beräknats till ca 14 miljoner kronor. Frånräknas detta belopp från den tidigare nämnda totalsumman av rundradiorörelsens utgifter för perioden 1951/52—1955/56, skulle licensinkomsterna enligt den föreliggande kalkylen komma att lämna ett överskott av närmare 13 miljoner kronor, vilket av telegrafstyrelsen och Radiotjänst ansetts erforderligt bl. a. för att täcka oförutsedda utgiftsstegringar m. m.

För egen del biträder jag telegrafstyrelsens och Radiotjänsts förslag om höjning av radiolicensavgiften till 15 kronor räknat fr. o. m. nästa budgetår. Beträffande de förutsättningar, på vilka beräkningen av denna avgiftshöjning är byggd, vill jag här endast anmärka, att de nyinvesteringar, som man i kalkylen räknat med, ha en avsevärt mycket större omfattning än de investeringar i rundradioanläggningar, som tillkommit under den närmast förflutna femårsperioden. Å andra sidan kan ifrågasättas om icke kostnadsnivåns stegring beräknats i underkant.

Efter samråd med cheferna för utrikes-, social-, finans- och eklelesiastikdepartementen anser jag mig icke böra tillstyrka att förslag f. n. förelägges riksdagen om anvisande av anslag på riksstaten för utgifterna för fria licenser, skolradio etc. Med den förordade avgiftshöjningen, som torde böra genomföras oberoende av vilken form som väljes för finansieringen av nyssnämnda utgifter, synas licensmedlen åtminstone för de närmaste åren komma att förslå även för bestridande av dessa utgifter, medan det däremot i rådande statsfinansiella läge erbjuder avsevärda svårigheter att täcka desamma med skatte-medel. Skulle det framdeles visa sig att licensmedlen likväl icke räckta till för att finansiera nämnda utgifter, torde emellertid frågan få upptagas till förnyad prövning.

Liksom f. n. är fallet torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra huruvida eventuellt uppkommande överskott å licensinkomsterna skall få användas för extra avskrivningar på rundradioanläggningarna.»

I en inom andra kammaren av fru *Nilsson* och herr *Senander* väckt motion (II: 468) har hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 75.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet. Alltsedan år 1925, då en särskild radiolicensavgift infördes i vårt land, har den samlade licensuppbörden uppgått till sådana belopp, att rundradiorörelsen icke endast varit självförsörjande utan dessutom kunnat inleverera betydande överskottsmedel till statsverket. Främst på grund av kostnadernas fortlöpande stegring har emellertid detta årliga överskott alltmera sjunkit, och för innevarande budgetår beräknas inkomsterna komma att understiga utgifterna. Under hänvisning härtill ha telegrafstyrelsen och AB Radiotjänst i gemensam skrivelse den 19 januari 1951, vari resultatet av en av Kungl. Maj:t anbefalld utredning rörande rundradiorörelsens ekonomi närmare redovisats, framlagt förslag om höjning av radiolicensavgiften till 15 kronor fr. o. m. nästa budgetår. En sådan höjning, varigenom licensinkomsterna under perioden 1951/52—1955/56 skulle komma att uppgå till sammanlagt ca 166 miljoner kronor, har ansetts nödvändig med hänsyn till att rundradiorörelsens utgifter för samma tidsperiod väntas nå en totalsumma av ca 167 miljoner kronor.

Förslaget har tillstyrkts av departementschefen. I enlighet med ett av 1947 års riksdag uttalat önskemål har Kungl. Maj:t genom förevarande proposition berett riksdagen tillfälle att avgiva yttrande i anledning härav.

Såsom framhållits i propositionen skulle enligt av statsmakterna år 1947 godkända riktlinjer för rundradiorörelsen programtiden successivt ökas från ca 4 800 timmar 1950/51 till 5 900 timmar 1955/56. Av olika skäl ha telegrafstyrelsen och Radiotjänst nu funnit, att målet för programutvecklingen snarare bör ligga under än över 5 400 timmar per år. Enligt utskottets mening böra i förevarande avseende strävandena inriktas på att få till stånd de kvalitativa och kvantitativa förbättringar som erfordras för att kravet på en god programstandard skall kunna tillgodoses. Icke minst i rådande ekonomiska läge synes emellertid den nu förutsatta, mera försiktiga utbyggnaden av programverksamheten vara välbetänkt. I detta sammanhang torde få erinras om att kostnaderna för rundradiorörelsen, vilka år 1945 uppgingo till ca 11,3 miljoner kronor, nära nog fördubblats sedan nämnda år. För den närmaste femårsperioden beräknas en motsvarande utgiftsstegring — från ca 21,7 till ca 39,5 miljoner kronor — komma att inträffa. Därest utvecklingen även framdeles fortskrider i samma takt, innebär detta att med utgången av budgetåret 1955/56 frågan om en höjning av licensavgiften ånyo kommer att aktuali-

seras. Enligt utskottets mening är ett sådant perspektiv ägnat att ingiva be-
fänkligheter, icke minst med hänsyn till att redan den nu föreslagna avgifts-
höjningen måste betyda en icke oväsentlig ekonomisk belastning för vissa
mindre bemedlade medborgargrupper, för vilka radion utgör kanske den enda
möjligheten till förströelse och kontakt med kulturlivet. Utskottet anser sig
därför böra understryka vikten av att rundradiorörelsens utgiftssida ägnas
ökad uppmärksamhet. Detta gäller icke minst programproduktionens perso-
nalkostnader, vilka utvisa en betydande stegring under senare år. Enligt vad
utskottet under hand inhämtat har inom Radiotjänst tillsatts en särskild
organisationskommitté med uppgift att göra bolaget till föremål för översyn
i rationaliseringssyfte. Utskottet förutsätter att därvid alla möjligheter till
besparingar omsorgsfullt tillvaratagas.

Oberoende härav torde emellertid en höjning av radiolicensavgiften vara
ofrånkomlig, därest den av statsmakterna redan fastslagna principen att rund-
radiorörelsen bör vara självförsörjande skall kunna upprätthållas jämväl för
framtiden. Utskottet — som delar departementschefens uppfattning att sär-
skilda anslag för bestridande av kostnaderna för s. k. blindlicenser m. m. icke
för närvarande böra anvisas å riksstaten — vill därför icke motsätta sig för-
slaget om att licensavgiften höjes till 15 kronor fr. o. m. nästa budgetår. I
detta sammanhang önskar utskottet framhålla angelägenheten av att en eko-
nomisk utjämning mellan olika verksamhetsår kommer till stånd genom extra
avsättningar till telegrafverkets värdeminskningskonto, då uppkommande
överskott på rörelsen lämna utrymme för sådana åtgärder.

I motionen II: 468 har hemställts om avslag på Kungl. Maj:ts förevarande
proposition. Av motiveringen att döma torde motionärerna därmed avse, att
riksdagen skulle uttala sig mot en höjning av licensavgiften. Ett bibehåll-
ande av nuvarande avgiftsbelopp skulle emellertid innebära antingen att
radioprogrammens kvalitet och omfattning måste begränsas eller också att
uppkommande underskott av rörelsen finge täckas genom skattemedel. Så-
som av det föregående framgår är enligt utskottets mening intetdera av dessa
båda alternativ att tillråda. Utskottet kan ej heller för sin del tillstyrka ett
förslag av sådan innebörd.

Under åberopande härav får utskottet hemställa,

att riksdagen må, i anledning av propositionen nr 75 och med
avslag å motionen II: 468, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till-
känna vad utskottet anfört.

Stockholm den 24 april 1951.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Närvarande: se under utlåtandet nr 114.
